

**DEMERSUL INTERDISCIPLINAR AL METODOLOGIEI DREPTULUI:
VALENȚE TEORETICO-PRAGMATICE****Rodica CIOBANU***Catedra Teoria și Istoria Dreptului*

The article emphasizes the specifics of methodology of law regarding the theoretical and the practical level. Using theoretical framework, the author posts that every practitioner (attorney at law, judge, notary) has a specific reasoning when acting as a professional. By this, the author reveals the theoretical-pragmatical utterance of the study of methodology of law. Obviously, law practicing requires a good knowledge of law itself. The methods of law creation and application supposes a certain manner of law knowledge. That means recourse to methodology of law in any case.

*„Cine nu are caracter, trebuie să aibă măcar metodă”
(Albert Camus)*

Din antichitate până în prezent încercăm să înțelegem fenomenele naturale și cele sociale apelând la concepte și noțiuni, deduse din experimente și din observarea naturii și a societății, momente care ne permit simplificarea înțelegerii lumii din jur prin realizarea unei structuri organizate a cunoștințelor noastre, pentru ca acestea să devină modele științifice sau ceea ce numim noi teorii științifice. Fiecare dintre acestea avându-și originea în cadrul unuia dintre domeniile științifice – științe naturale, sociale sau umanistice. Totodată, cunoscut fiind faptul că științele sunt supuse, în timp, segmentării și inegrării, procese ce contribuie la apariția a noi orizonturi științifice, devine necesară revenirea asupra discuțiilor ce vizează statutul științific al științelor contemporane, în special în momentul în care încercăm o argumentare teoretico-pragmatică a unui domeniu, cum este cel al metodologiei dreptului.

Pentru început considerăm că statutul științei vizează mai întâi redefinirea conceptului însuși de știință (impusă de scientizarea tehnologiei și de impactul asupra socialului), iar, pe de altă parte, restructurarea discursului științific marcat de globalitatea, interdisciplinaritatea și centralitatea cunoașterii teoretice [1]. Paradigmele științei actuale, centrate pe complementaritatea demersurilor și interdisciplinaritatea domeniilor referențiale, acordă un loc deosebit perspectivelor multidimensionale integratoare.

Savanții contemporani (Feyerabend, Wittgenstein, Kuhn etc.) solicită studiul științei nu doar ca o structură cognitivă, ci și ca „o practică normativă”, social întemeiată. Prin aceasta se indică posibilitatea reconceptualizării și reproblematicării temelor epistemologice. Demersul interdisciplinar asupra unui fragment al realului ar necesita formularea unor explicații în termenii unui limbaj categorial comun, formularea și constituirea unui sistem unitar de concepte. Pentru un astfel de demers se solicită un limbaj mai puțin abstract, direct, relevant pentru structurile sale specifice. „Un asemenea aparat conceptual este necesar și pentru realizarea unei sinteze interdisciplinare la nivelul metaștiinței actuale” [2].

În consecință, dacă particularizăm discuția, prin referire la știința dreptului, atunci aceasta ar trebui să ia în calcul momentele menționate anterior. Căci dreptul, în general, este rezultatul evoluției societății în cele câteva mii de ani de când a apărut. Așa se face că astăzi dreptul lucrează cu concepte și instituții, cu definiții și principii statornicite de-a lungul timpului. Fenomenele realității, în general, și ale realității juridice, în special, sunt deosebit de complexe. Din această cauză metode diferite evidențiază aspecte diferite ale aceluiași fenomen. O cunoaștere completă reclamă folosirea mai multor metode, ba chiar a unui complex metodologic. Fapt ce determină necesitatea existenței unei metodologii juridice.

Metodologia este știința sau teoria generală a metodelor cunoașterii, iar în calitate de metametodă – teorie a metodelor folosite. În viziunea lui Kant, metoda trebuie să fie, pentru a fi numită ca atare, un procedeu după principii.

Metodologia ca știință cuprinde o problematică vastă, complexă și controversată. Ea trebuie să găsească răspunsuri la un șir de întrebări, cum ar fi: cine ghidează o analitică a metodei, în vederea aplicării ei; ce relație există între obiectul cercetat, metodă și agentul cunoscător; care sunt limitele unei metode și care sunt atitudinile noastre față de interacțiunile dintre metode; există o metodă generală, care le fundamentează pe

celelalte; care este natura relației teorie-metodă? etc. [3]. Este important a menționa că între metodologia generală și metodologiile particulare, cum ar fi, spre exemplu, metodologia dreptului, avem un raport de intercondiționare.

În această ordine de idei, metodologia juridică, după cum consideră și Z.Ziembinski, poate fi practică în două moduri: unul *descriptiv*, prin descrierea faptelor care ne-ar putea duce la obținerea unor rezultate valide, și unul *normativ*, prin formularea unor norme de fundamentare a teoriilor și prescrierea inferențelor care trebuie folosite pentru a ajunge la un rezultat. Spre deosebire de metodologia descriptivă, cu caracter de recomandare facultativă, cea normativă se impune ca obligatorie, deoarece în cazul unor legi sau raporturi juridice legiuitorul a prevăzut și modul în care acestea trebuie să fie interpretate.

Pentru clarificarea acestor lucruri, metodologia juridică vine să îndrepte pașii celor care doresc să intre în esența dreptului și să îi familiarizeze cu unele rigori juridice. Metodologia juridică ne deschide calea înțelegerii dreptului și a rigorilor sale științifice [4].

În ceea ce privește statutul epistemic al metodologiei juridice, acesta poate fi și trebuie determinat în dependență de obiectul său de studiu specific, care rezultă din concepțiile de bază ale domeniului și este parte componentă a științei. Preocupări de definire a metodologiei juridice și de analiză a metodelor cercetării științifice a dreptului sunt prezente în literatura juridică. Într-un șir de lucrări este expusă opinia că metodologia juridică poate să apară ca o știință despre știința dreptului, care dezvăluie aspecte dintre cele mai importante: modul cum lucrează omul de știință, regulile științei dreptului, caracterul său etc.

În literatura de specialitate întâlnim diverse unghiuri de vedere expuse asupra metodologiei dreptului. Pentru A.B. Vengherov, „metodologia reprezintă totalitatea metodelor, mijloacelor, operațiilor activității de cercetare și cunoștințele despre acestea” [5]. V.H. Korelisch consideră că „metodologia dreptului este un domeniu independent al științelor juridice, în cadrul căruia sunt analizate condițiile și formele cunoașterii științifice a statului și dreptului, fundamentele, principiile și metodele cercetărilor de natură juridică” [6]. Pentru R.H. Makuev metodologia dreptului este știința despre metodele și mijloacele științifice ale studiului legităților apariției, funcționării și dezvoltării statului și dreptului, a principiilor care stau la baza cercetării obiectului teoriei statului și dreptului [7].

V.N. Hropaniuc definește metodologia dreptului în felul următor: „o totalitate de principii logice și specifice de creație și cercetare a legităților generale și fundamentale de apariție și dezvoltare a fenomenelor juridico-statale” [8]. Încercând să identifice conținutul disciplinei „*metodologie juridică*”, N.Popa și A.Răducanu afirmă că ea cuprinde patru mari componente: *logica juridică*, *logica judiciară*, *tehnica juridică* și *artele juridice* [9].

Mircea Manolescu consideră că metodologia juridică ar fi sistemul care organizează legăturile dintre apele adânci – uneori liniștite, alteori tumultuoase – din diferite regnuri juridice, aflate la atât de deosebite niveluri și cu mare accidente de teren între ele [10].

Obiectul metodologiei îl constituie raporturile, legăturile, relațiile ce se stabilesc între diferite metode în procesul complex de cercetare științifică a dreptului. Adică, este vorba nu atât despre metode în sine, cât despre raporturile dintre acestea și rezultatele obținute. Deci, **Metodologia** este ansamblul operațiunilor intelectuale ce constau în aplicarea principiilor, metodelor, procedeele tehnice, cu ajutorul cărora se studiază dreptul în întreaga sa complexitate.

În domeniul dreptului, spre deosebire de altele, nu este nevoie de o schematizare logică rigidă a metodelor. M.Virally [11] consideră că metodologia juridică trebuie să satisfacă anumite cerințe, care pot fi sintetizate în următoarele:

Neutralitatea, prin care metodele trebuie să asigure neutralitatea domeniului, legată indisolubil de orice demers științific. Ele nu trebuie să ne împingă cu necesitate spre rezultat prefigurat în scop partinic.

Coerența, care presupune că ele trebuie să conducă spre obținerea unei imagini coerente a ordinii juridice și să rezolve contradicțiile specifice sistemului juridic.

Simplicitatea – materia dreptului este deosebit de complexă, dar din această complexitate trebuie să fie desprinse construcții limitate care să permită aplicarea lor rapidă și fără nici un echivoc.

Verificabilitatea – toate propozițiile obținute cu ajutorul unei metode să poată fi verificate. Nu sunt rare cazurile când diverse explicații sunt simple afirmații.

În general, analiza tuturor opiniilor expuse de specialiști asupra termenului „metodologia dreptului” denotă că toți autorii expun păreri asemănătoare, în baza cărora putem concluziona că metodologia dreptului este

necesară pentru o abordare cât mai exhaustivă și multilaterală a realității juridice în procesul de dezvoltare a statului și dreptului ca sistem științific integrat.

Practic, acest cadru al discuției oferă răspunsuri la anumite întrebări, cum ar fi: De ce are nevoie un judecător, un avocat, un notar, un consultant juridic, un profesor universitar ca să-și practice meseria? Cum reușește fiecare dintre aceștia să realizeze acest lucru? Aceste două întrebări ne conduc la ideea necesității existenței unei căi, a unui drum pentru practicarea meseriei de jurist. Ceea ce include drumul, calea, atât la nivel teoretic, cât și practic, înseamnă necesitatea de a recurge la metodă.

Pentru început, devine necesară explicarea conceptului de metodă. În cadrul filosofiei, termenul „metodă” este definit ca demers rațional al spiritului uman asupra realității în întregime sau a unui fragment de realitate, astfel încât putem generaliza că o metodă este modalitatea dirijării gândirii, un ansamblu de demersuri raționale urmate pentru a ajunge la un scop.

Într-o accepțiune generală, am putea spune că metodă înseamnă „o manieră de a conduce gândirea, un ansamblu de demersuri raționale urmate pentru a realiza un anumit scop” [12]. Deci, ideea de metodă a fost și este un drum, o cale, o totalitate de reguli necesare de a fi urmate în procedeele spiritului.

În mod particular, dacă ne referim la existența unei probleme puse în fața unui jurist, atunci este necesar de a recurge la anumite eforturi intelectuale, operații logice și anumite mijloace materiale pentru a găsi soluții eficiente. Îndată ce a fost pusă problema, el, juristul, recurge la diverse metode, fapt ce îi oferă mai multe șanse pentru a găsi soluții corecte, rapide și eficiente. În acest context, menționăm că prin termenul „metode” înțelegem un ansamblu de operații intelectuale (ce pot consta din principii, norme) care sunt folosite pentru atingerea unuia sau a mai multor obiective privind cunoașterea unui fenomen. În acest scop, pot fi folosite și anumite procedee tehnice, care sunt unelte auxiliare ale metodelor, dar acestea nu trebuie confundate cu metodele.

Iar aderarea la anumite metode are la temelie, ca factor decisiv, anumite considerente pragmatice, fapt determinant, în primul rând, pentru a estima corect șansele de soluționare corectă a unei probleme. Or, cel care nu recurge la nici o metodă poate că găsește răspunsul la întrebarea pe care și-o pune, sau care îi este pusă, poate să găsească soluția problemei, dar aceasta este întâmplarea, a avut norocul de a găsi soluția corectă. Pe când cel care recurge la metodă are mult mai multe șanse de a soluționa corect, eficient și rapid problemele pe care le întâlnește.

În al doilea rând, trebuie să recurgem la metodă și din considerente de natură economică. Deoarece ceea ce obține o persoană prin eforturi maxime, alta poate să obțină exact aceleași rezultate prin eforturi minime. Cei ce acționează în lipsa unei anumite metode vor oscila între căutarea de instrumente, mijloace, timp etc. pentru a găsi soluții. Pe când cei ce au conștientizat din start necesitatea și utilitatea unei anumite metode vor economisi eforturi, timp și mijloace. Economia întotdeauna a dat tribut timpului: orice problemă ce apare trebuie soluționată cât mai rapid. Mai mult decât atât, dreptul se subordonează schimbărilor în timp, care însoțesc schimbările ce se realizează odată cu dezvoltarea societății. Odată cu aceste schimbări soluțiile la probleme similare devin diferite.

Adesea prioritară este nu soluția oferită unei probleme, ci metoda prin care s-a ajuns la această soluție. Mulți pot să-și pună întrebarea: de ce se întâmplă acest lucru? Răspunsul la această întrebare este determinat, în special în cadrul dreptului, de diversitatea problemelor ce sunt formulate și de faptul că soluțiile valide date unei probleme sunt foarte rar utile și valabile în soluționarea unui alt caz, a altei probleme similare celei dintâi. Din momentul în care s-a stabilit că drumul către adevăr este mai prețios decât însăși stăpânirea lui, problema căilor pe care cugetarea le urmează și a mijloacelor pe care le folosește a devenit importantă.

Astfel, pe lângă ajunsurile utilizării metodologiei la nivel teoretic, în practica juridică, utilizarea metodei oferă posibilitatea soluționării corecte, rapide și constructiv a unei probleme.

În acest sens, a utiliza metoda semnifică a ține cont de câteva momente importante:

- formularea foarte clară a așteptărilor și a obiectivelor de realizat;
- estimarea corectă a volumului de eforturi intelectuale, a mijloacelor materiale și a mecanismelor necesare pentru atingerea scopului urmărit;
- evaluarea demersurilor de natură rațională, a modului de aplicare în practică a acestora într-o anumită consecutivitate logică.

O întrebare firească ce poate să apară este următoarea: de ce anume este necesar să însușim metodologia și să utilizăm metoda în activitatea noastră (de ce e necesar a acționa metodic)? Răspunsul este următorul:

în primul rând, pentru a mări șansele soluționării problemei puse, pentru a ajunge la soluția problemei nu din întâmplare, ci conștientizând operațiunile și pașii efectuați. A acționa metodic, menționăm o dată în plus, înseamnă a acționa cu economie de mijloace, resurse, instrumente și, desigur, timp, deoarece metoda presupune gândirea și organizarea logică a unei probleme de soluționat.

Pe de altă parte, a deprinde și învăța o metodă de raționalizare asupra unei probleme în schimbul soluției finale a acesteia este, fără îndoială, recomandabilă, ținându-se cont de diversitatea situațiilor juridice și de variabilitatea acestor situații, precum și de dinamica ridicată a procesului de modificare continuă a normelor juridice, fapt ce generează particularități și specificul fiecărei situații de drept în parte. Totodată, specialistul va fi pus în imposibilitate de fiecare dată când vor apărea noi reguli, noi elemente în problema cu care se confruntă (în cazul în care acesta a preferat învățarea unei soluții și nu o metodă de a judeca și acționa).

Metoda trebuie învățată pentru că societatea are nevoie de juriști apti să aducă/găsească soluții adecvate la problemele noi. Și aici am putea invoca și afirmația lui J.-L. Bergel [13], care menționează că pentru un jurist este mult mai bine să aibă un cap foarte organizat decât un cap foarte plin.

Realizând o introspecție în problematica juridică, trebuie să ne întrebăm asupra felului în care se pun problemele juridice; or, alegerea metodei este în raport direct cu tipul problemei propuse. Astfel, acestea țin fie de elaborarea dreptului, fie de aplicarea acestuia, corespunzându-le metoda creării, aplicării dreptului și metoda inventării dreptului (în sensul latin al acestui termen – de descoperire, cercetare). Diferența dintre perspectiva creării dreptului și aplicării dreptului este foarte mare. În primul caz, esența este de a modifica stocul de reguli existente prin: crearea unor noi reguli, modificarea sau stingerea celor existente. În cel de al doilea caz, se rezumă la utilizarea ansamblului de reguli în vigoare pentru a soluționa o problemă juridică.

Din alt punct de vedere, o problemă juridică poate fi evaluată din perspectiva logicii, astfel existând posibilitatea de a ține cont de două aspecte pe care problema juridică le poate lua:

Fie că un fapt (f) este deja realizat (a) – un comportament a fost adoptat – sau se va realiza (b) – un comportament este proiectat spre realizare. Se pune întrebarea: care sunt consecințele (c) juridice ale acestor două situații –

$$\begin{array}{l} f(a) \longrightarrow c ? \\ f(b) \longrightarrow c ? \end{array}$$

Un exemplu pentru prima situație ar fi cazul în care un individ semnează un contract de locațiune, iar plata (pentru chirie) este fixată la o sumă n ce trebuie achitată lunar. Respectiv, consecința ar fi că individul (locatarul) va trebui să achite fără întârziere, lunar, chiria respectivă locatorului. În situația proiectării unui comportament viitor, spre exemplu, locatarul nu predă la timp bunul închiriat sau refuză să îl întoarcă, acesta va fi ținut să repare prejudiciul cauzat și să execute obligația de predare (art.884 CC RM).

Sau: fie că se dorește obținerea unui anumit rezultat determinat (r) și întrebarea este: ce fapte trebuie realizate (f) pentru a obține acest rezultat –

$$r \longrightarrow f ?$$

Eu îmi doresc ca interesele mele să fie reprezentate în anumite instanțe și pentru o anumită perioadă de o persoană X . Pentru aceasta eu trebuie să întocmesc o procură, prin care să atest împuternicirile ce i le confer subiectului respectiv în reprezentarea intereselor mele (art.252 CC RM).

În cele din urmă, vom constata că regulile juridice – cel puțin cele care prezintă un interes practic pentru particulari (cele care autorizează, impun sau interzic un anumit comportament subiecților), au o structură comună, de altfel, și identică celei a legilor fizice, biologice, chimice: dacă un anumit fapt se produce, vor rezulta anumite consecințe juridice, după formula judecătorească de tip implicativ „dacă..., atunci...”

Ex.: Codul civil, art.886 alin.(3): „Dacă în folosirea bunului închiriat au apărut piedici din vina locatarului, [atunci] acesta nu va fi exonerat de plata chiriei.”

Codul familiei, art.66 alin.(3): „Dacă instanța judecătorească va stabili că nici părinții și nici persoanele la care se află copilul nu sunt în stare să asigure întreținerea, educația și dezvoltarea adecvată a copilului, [atunci] ea va obliga autoritatea tutelară să transmită copilul unei instituții de stat și să-l ia la evidență, asigurându-i în continuare apărarea drepturilor și intereselor legitime.”

Aceste exemple accentuează încă o dată structurarea normelor după principiul fapt-condiție și fapt-consecință, adică, revenind la logică, ia forma unui raționament ipotetic. Totuși, fără îndoială, nu toate regulile sunt formulate exact în așa mod, dar, în general, ele pot fi rescrise în dependență de acest mod, aplicând acest model.

Ex.: Codul familiei, art.63 alin.(1): „În cazul când părinții locuiesc separat, domiciliul copilului care nu are vârsta de 14 ani se determină prin acordul părinților”. Regula poate fi facil rescrisă după modelul „dacă părinții unui copil, care nu are încă 14 ani, locuiesc separat, *atunci* domiciliul acestuia se stabilește prin acordul părinților.”

Astfel, a aplica dreptul în aceste situații consistă în a vedea dacă faptul realizat/proiectat este reglementat de norma de drept în vigoare. Și în cazul în care este reglementat, care sunt consecințele juridice prevăzute de regula de drept pentru adoptarea unui astfel de comportament:

$$f \longrightarrow [F \longrightarrow C] \longrightarrow c ?$$

În egală măsură semnifică a se vedea dacă rezultatul scontat/prevăzut este reglementat de norma juridică ca consecință a unui anumit fapt:

$$r \longrightarrow [R \longrightarrow F] \longrightarrow f ?$$

Normele juridice stabilesc relații între fapte și anumite consecințe juridice. Problema aplicării dreptului este de a face să apară relații între fapta realizată/proiectată și consecințele ei juridice, sau între rezultatul juridic dorit și faptele prevăzute de norma de care sunt legate aceste rezultate. Prima fațetă de aplicare a dreptului, din perspectiva stabilirii consecințelor în drept ale unor comportamente, ține în mare parte de activitatea judecătorilor, pe când, *a contrario*, notarul, avocatul, juristul unei întreprinderi sunt cel mai des chestionați asupra a ceea ce trebuie de realizat pentru a ajunge la un anumit rezultat, ceea ce corespunde celei de a doua fațete a procesului de aplicare a dreptului. De notat, totuși, că pentru elaborarea dreptului, precum și pentru aplicarea lui se impune a se începe întâi de toate prin cunoașterea esenței acestuia.

Aplicarea dreptului solicită, în mod evident, o bună cunoaștere a acestuia. Metoda creării și aplicării dreptului presupune, în cele din urmă, o anumită modalitate de cunoaștere a dreptului. Andre Lalande [14] definea metoda ca fiind un program ce organizează în avans o anumită ordine de operațiuni care urmează a fi îndeplinite și care semnalează erori spre a fi evitate, în vederea atingerii rezultatului determinat; acesta, la rândul său, trebuie să fie susținut de cunoștințe corecte, profunde și complete ale dreptului. De fiecare dată când trebuie pusă la punct și desăvârșită o anumită metodă, se are în vedere a face inventariul operațiilor ce trebuie îndeplinite, a enumera instrumentele de care se dispune și a stabili o ordine de realizare a acestor operațiuni, într-o manieră ce să permită soluționarea cât mai corectă și cât mai rapidă a problemei înaintate, în speță: a cunoaște, în termeni rezonabili pentru studiul dreptului, noțiunile, mecanismele și principiile fundamentale ale dreptului și a obține această cunoaștere complexă așa cum ar fi ea necesară pentru a o putea aplica și aprofunda pe parcursul vieții de jurist.

Pentru cei care doresc să cunoască dreptul din perspectiva invenției și aplicării dreptului, precum și cea a utilizării lui în practica lor profesională, o primă regulă ar fi să nu facă altceva decât să studieze și să participe la viața de grup, fiind membri activi ai societății din care fac parte. Or, aplicarea dreptului, în special practica dreptului, fac apel și la alte instrumente în afara celui de cunoaștere a dreptului, cum ar fi: cunoașterea psihologiei umane, a realităților politice, sociale, economice, precum și la calități individuale de caracter: spirit de inițiativă, decizie, perseverență, organizare. Toate acestea se obțin în baza unor cursuri suplimentare și, desigur, în baza experienței personale. Astfel, combinând toate aceste momente: studiul serios și tendința de acumulare a experienței, studentul, individul va căpăta atât cunoștințe, competențe, cât și calități, aptitudini indispensabile practicii profesionale juridice viitoare.

În această ordine de idei, vom nota, în concluzie, că un studiu universitar serios al dreptului, în general, și al metodologiei, în special, comportă trei operațiuni complexe: **Înțelegerea, Învățarea și Utilizarea (Reproducere și Producere)** [15].

A înțelege semnifică a integra în setul de cunoștințe și în spiritul propriu o realitate conceptualizată, în cazul nostru – realitatea juridică. Raportând la ideea de drept, a înțelege înseamnă a sesiza, a conștientiza noțiunile juridice, instituțiile, regulile de drept, maniera în care ele se aplică și „mecanica juridică”. Totodată, pentru a înțelege, se impune a proceda într-un mod anume: 1) trebuie să îți formezi o viziune globală asupra a tot ce este în subiectul discutat (acesta ar trebui să fie obiectivul prezenței la cursuri, adică a ieși de la curs având în cap substanța a ceea ce a fost predat); 2) un al doilea demers este de a analiza ceea ce trebuie cunoscut. Analiza dată presupune mai multe acțiuni succesive, printre care importantă devine până și sesizarea sensului fiecărui

cuvânt, adică a vedea și a ști foarte clar realitatea ce o evocă. O deosebită atenție, spre exemplu, trebuie acordată expresiilor latine, care sunt amplu utilizate, necesară fiind relevarea concretă a informației ce o poartă acestea. A sesiza sensul fiecărei fraze, deoarece ideile sunt exprimate în fraze, precum și întreg dreptul se conține în fraze ce exprimă reguli. Frazele nu sunt nimic altceva decât relații între cuvinte, și aceste relații, descoperite prin analiză, exprimă și ele realități, judecăți, principii ce trebuie înțelese; 3) un ultim demers este cel de a stabili legătura dintre idei, independent de cuvintele utilizate, este demersul sintetic (a face analiza celor studiate). Această modalitate de înțelegere – prin formarea unei imagini globale asupra materiei, analiză, sinteză – va oferi comprehensiunea minimă, dar indispensabilă a dreptului.

Cea de-a doua componentă – *învățarea* semnifică a ști, a fi posesorul modalității de utilizare a unui instrument, a unei tehnici și implică a apropria cunoștințele învățate (a le face ale sale); semnifică a avea o viziune completă asupra unui fenomen, a-i cunoaște elementele, cauzele, efectele, rațiunile de existență, tot din ce el constă. Studiul trebuie să aducă individul la acea posesie personală a tot ceea ce semnifică dreptul.

În final, înțelegerea și învățarea conduc la *utilizare*. Adică, studiul dreptului îi aduce pe subiecții implicați în ipostaza de a reda, utiliza aceste cunoștințe de drept acumulate. Din perspectiva noastră, acest lucru se realizează prin *reproducere* și *producere*: reproducerea – o primă modalitate de exploatare a cunoștințelor (ex., examenul), prin care subiectul confirmă că el a stocat în memoria sa informațiile necesare și suficiente pentru a permite inteligenței sale juridice de a funcționa corect și eficient; producerea – demonstrarea cunoașterii dreptului prin soluționarea problemelor de drept, utilizându-se cunoștințele acumulate. Realizarea acestei ultime acțiuni implică obligatoriu și un înalt nivel de expresie orală și scrisă.

În concluzie, studiul dreptului în stilul expus anterior, prin înțelegere, învățare și utilizare, presupune un efort de durată și implică o maturizare lentă dar progresivă în domeniu, care, însă, va oferi, cu siguranță, obținerea tuturor calităților necesare pentru practicarea profesionistă a dreptului, iar un loc aparte în conștientizarea, practicarea etc. a tot ceea ce presupun noțiunile de specialist în drept, profesionist în drept va reveni metodologiei dreptului.

Referințe:

1. Roventă-Frumușanu D. Semiotica discursului științific. - București: Editura Științifică, 1995, p.3-11.
2. Pârvu I. Introducere în epistemologie. - Iași: Polirom, 1998, p.13 și urm.
3. Craiovan I. Metodologia dreptului. - București: Universul Juridic, 2005, p.28.
4. Tănăsescu E.S., Deaconu S. Drept constituțional și instituții politice. Caiet de seminarii. Ed. a II-a. - București: ALL Beck, 2002, p.5.
5. Теория государства и права. Часть 2. - Москва, 1986, с.16.
6. Теория государства и права: Учебник для юридических вузов и факультетов // Под ред. В.М. Корельского и В.Д. Перевалова. - Москва: Группа ИНФРА М-НОРМА, 1997, с.9.
7. Теория государства и права. - Орел: ОРАГС, 2005, с.28.
8. Теория государства и права. - Москва, 1996, с.21.
9. Popa N., Răducanu A. Quelques considerations sur la notion de la méthodologie juridique // Analele Universității București. Seria Drept, 1983, nr.2, p.34.
10. Manolescu M. Teme pentru metodologia juridică privită ca disciplină autonomă. - București, 1946
11. Virally M. La pansee juridique. Librairie generale de droit et de jurisprudence. - Paris, 1960.
12. Delnoy P. Elements de methodologie juridiqui. - Bruxelles: Laecier, 2006, p.19.
13. A se vedea: Bergel J.-L. Methodologie juridique.- Paris, 2001.
14. Citat de Jean-Louise Bergel. Methodologie juridique. - Paris, 2001.
15. A se vedea în acest sens: Delnoy P. Elements de methodologie juridiqui. - Bruxelles: Laecier, 2006.

Prezentat la 04.02.2010